

Dragoș MARINESCU

ORAȘUL DUNĂRII: DROBETA-TURNU SEVERIN ÎN SECOLELE XVIII–XX

CITY OF THE DANUBE: DROBETA-TURNU SEVERIN IN THE EIGHTEENTH – TWENTIETH CENTURIES

Abstract: *Drobeta-Turnu Severin's evolution from a medieval bastion to a modern urban hub reflects its strategic role along the Danube River. The city's transformation gained momentum during the nineteenth century with infrastructure developments such as railways and a modern port. By the twentieth century, advancements in electrification, cultural landmarks such as the Museum of the Iron Gates Region, and industrial progress, including the Porțile de Fier hydroelectric projects, shaped its modern identity. Despite challenges such as war and post-communist transitions, Severin has blended its rich history with urban progress, remaining a beacon of resilience and cultural significance.*

Pe malurile Dunării, la Porțile de Fier, se află Drobeta-Turnu Severin – un oraș al confluențelor culturale și al transformărilor istorice, unde ruinele antice, cetatea medievală și industrializarea modernă poartă împreună povestea unei istorii vii.

Origini și Context Medieval – Odată cu apariția noilor structuri teritoriale feudo-medievale, pe vatra Drobetei a fost întemeiat un mic burg – Severinopolis, iar în arealul Daciei Malvense (Oltenia) s-a conturat Țara Severinului (Terra Zewrino¹), primul ducat medieval organizat la sud de Carpați, care cuprindea estul Banatului, ținutul Hațeg și Oltenia. Este menționat pentru prima oară într-un document din Colecția Hurmuzaki², papa către regele Ungariei, datând din 1233, care îl menționează pe banul Luca de Severin, membru în sfatul coroanei maghiare, relevând importanța politică și militară a Banatului de Severin ca spațiu de echilibru între Regatul Maghiar, Țaratul Bulgar, despotatele sârbești și formațiunile românești.³ Diploma Cavalerilor Ioaniți din 1247 evidențiază locul și rolul cetății Severinului în cadrul procesului de cristalizare a relațiilor feudale în țara noastră.⁴

În legătură cu originea numelui „Severin”, există mai multe teorii: prima variantă susține că denumirea provine de la împăratul Alexandru Sever, care a purtat lupte pe aceste meleaguri cu goții; a doua variantă indică un general al lui Filip Arabul, guvernator al Moesiei și Macedoniei; iar cea de-a treia, considerată cea mai plauzibilă, leagă numele de consulul roman Septimiu Sever, cunoscut și drept „Severineanul”⁵,

¹ Tudor Alexandru Stoianovici, *Originile privilegiilor boierești*, în „Revista Fundațiilor Regale”, an VII, nr. 11, 1 noiembrie 1940, București, p. 372.

² Ileana Roman, *Cartea Orașului Drobeta-Turnu Severin*, Drobeta-Turnu Severin, Editura Prier, 2022, p. 26.

³ Mite Măneanu, *Oltenia, de la medieval la modernitate*, Craiova, Editura MJM, 2009, p. 10.

⁴ *Ibidem*, p. 11.

⁵ Mihai Butnariu, *Monografia municipiului Drobeta-Turnu Severin*, Drobeta-Turnu Severin, Editura Prier, 1998, p. 52.

care edificase Drobeta la rangul de colonia „splendidissima”⁶. Alte teorii sugerează legături cu Sfântul Severin de Noricum, un sfânt catolic,⁷ sau cu termenul slavon „sever-severnâi”, care înseamnă nord – nordic.⁸

Cetatea Severinului, construită în secolul al XIII-lea și distrusă în 1524 de otomani, a fost intens disputată între unguri, români și turci. Începând cu 1932, cercetările arheologice conduse de Alexandru Bărcăcilă au scos la lumină zidurile cetății, turnurile de apărare, capela orientată spre răsărit, precum și diverse artefacte și unelte de război.⁹ Ulterior, între 1968 și 1971, un proiect de restaurare coordonat de Mișu Davidescu a contribuit la conservarea și valorizarea sitului.¹⁰ Aceste demersuri au transformat cetatea într-un simbol al moștenirii medievale a Severinului.

Secolul al XVIII-lea: Tranziția spre Epoca Modernă – Un document important, „Catastiv de conscripționul județului Mehedinți” din 1727, atestă organizarea socială distinctă de pe moșia Severinului. Conscripția menționează 32 de familii de moșneni „mărginași” cu drepturi fiscale privilegiate acordate în schimbul obligațiilor militare, o parte dintre acestea fiind originare din Banat și Transilvania. Diferențele economice sunt, de asemenea, remarcabile: doar 12 familii aveau plantații de vie, iar 14 dispuneau de cai, evidențiind o stratificare socială și economică în cadrul comunității.¹¹

După distrugerea cetății medievale, moșia Severinului a devenit scena unor conflicte între moșnenii severineni și instituțiile religioase, precum mănăstirile Tismana și Govora, care încercau să își extindă influența asupra acestui teritoriu. Moșnenii, descendenți ai vechilor căpitani medievali, s-au confruntat cu presiuni fiscale și revendicări teritoriale constante, ceea ce a dus la o perioadă de tensiuni prelungite. Aceste tensiuni au atins apogeul în 1780, când Alexandru Ipsilanti, domnitorul Țării Românești, a emis o poruncă adresată ispravnicilor județului Mehedinți, prin care se menționa refuzul moșnenilor de la Severin și al locuitorilor din Cerneți de a plăti zlotul și adetul impus de mănăstirea Govora, proprietara moșiei Cerneți. Moșnenii, sprijiniți de negustorii și târgoveții din Cerneți, au protestat împotriva acestor obligații fiscale excesive. În toamna anului precedent, un grup de moșneni a acționat direct, distrugând iazurile morilor de pe moșia mănăstirii, argumentând că apa curgea de pe terenurile lor. Această mișcare a fost susținută de comunitatea locală, care a respins presiunile economice impuse de mănăstire. Prin intervenția ispravnicilor și a domniei, situația s-a rezolvat, taxele fiind ajustate, marcând astfel o victorie simbolică pentru locuitorii Severinului și ai Cernețiului.¹²

În paralel, Cernețiul a devenit, încă din a doua jumătate a secolului al XVII-lea,

⁶ Ileana Roman, *op. cit.*, p. 25.

⁷ Sursa: web.archive.org/web/20100527055650/http://www.drobetaturnuseverin.net/episcopia-catolica-severinului, arhivat din original la 27.05.2010, accesat la 15.03.2025.

⁸ Ileana Roman, *op. cit.*, p. 25.

⁹ Alexandru Bărcăcilă, *Cetatea Severinului – Început de cercetări arheologice*, în „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, octombrie-decembrie 1937, Fasc. 94, pp. 149–160.

¹⁰ Mite Măneanu, *op. cit.*, pp. 30–31.

¹¹ *Ibidem*, pp. 61–62.

¹² *Ibidem*, p. 67.

centrul administrativ și economic al județului Mehedinți.¹³ Între 1806 și 1812, s-a aflat sub ocupație militară rusă, o perioadă care a favorizat trezirea conștiinței naționale și a pregătit terenul pentru revoluția condusă de Tudor Vladimirescu. Acesta, stabilit la Cerneți, deținea o moșie, prăvălii și mori, practicând un comerț activ. Pe dealul Gârdanului se află Cula lui Tudor, construită pe locul unei vii deținute de acesta.¹⁴

Negustorii locali, precum frații Pleșoianu, au avut un rol esențial în comerțul regional, desfășurând activități comerciale cu cetățile sud-dunărene, Serbia și Banat. Activitatea economică era sprijinită de târgurile regulate organizate în oraș, care atrăgeau comercianți din Balcani. Documentele din această perioadă, precum catagrafia din 1811, care înregistrează 29 de prăvălii comerciale, și catagrafia fiscală din 1821, care plasează Compania Cernețiului pe locul al doilea în Oltenia, relevă o viață economică diversificată, în care comerțul, meșteșugurile și serviciile coexistau. Totuși, această perioadă de dezvoltare a fost marcată de dificultăți provocate de conflictele cu mănăstirea Govora, proprietara terenurilor, și de instabilitatea cauzată de războaie. Tranziția spre modernitate a fost susținută de sistematizarea rurală, proces prin care locuitorii Cernețiului și ai satelor din apropiere practicau agricultura și viticultura, contribuind la creșterea economică și stabilitatea regiunii. Deși Cernețiul a intrat treptat într-un declin, influența sa în secolele XVIII–XIX a fost esențială pentru identitatea economică și culturală a județului, punând astfel bazele Severinului modern.¹⁵

Secolul al XIX-lea: Renașterea Severinului – După Pacea de la Adrianopol din 1829, Țara Românească a recâștigat controlul asupra raialelor turcești de pe malul stâng al Dunării. Acest tratat a deschis calea pentru liberalizarea comerțului și navigației, transformând Dunărea într-o arteră comercială vitală și favorizând dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste. Ulterior anului 1830, prin efectele păcii dintre turci și austrieci și implementarea Regulamentului Organic, s-a declanșat procesul de integrare treptată a Principatelor Române în spațiul european. De asemenea, dezvoltarea orașelor de la Dunăre a devenit o prioritate pentru autoritățile vremii, contribuind la modernizarea regiunii.¹⁶

În martie 1833, generalul Pavel Kiseleff, vizitând ruinele Drobetei și Cernețiul, încă afectat de atacurile turcilor din 1828 și de inundațiile provocate de apele Topolniței, a răspuns solicitărilor localnicilor prin emiterea unui decret. Acesta prevedea fondarea unui nou oraș:

...înființarea orașului de negoț Turnu-Severin, prin strămutarea locuitorilor orașului Cerneți în Câmpia Severinului, după a lor dorință¹⁷.

Orașul a fost conceput și dezvoltat după principii urbanistice moderne de ctitorii săi: generalul Pavel Kiseleff, arhitectul Xavier Villacrose, inginerii Moritz von Ott și

¹³ *Ibidem*, p. 274.

¹⁴ Mihai Butnariu, *op. cit.*, p. 80.

¹⁵ Mite Măneanu, *op. cit.*, pp. 278–280.

¹⁶ Mihai Butnariu, *op. cit.*, pp. 85–86.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 86–87.

Alexandru Popovici, domnitorii Alexandru Dimitrie Ghica și Barbu Știrbei,¹⁸ un patruleter cu un nucleu sub formă de amfiteatru cu fața spre Dunăre, străzi largi și drepte, intersectate în unghi de 90 de grade, piețe, scuaruri, iar parcurile întinse pe taluzul înalt al fluviului.

În 1836, domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica a permis stabilirea străinilor în oraș¹⁹, atrăgând negustori și meșteșugari din regiuni diverse. Personalități precum Grigore Pleșoianu, un profesor devenit inginer hotarnic²⁰, au avut un impact semnificativ asupra organizării urbanistice și administrative. În paralel, județul Mehedinți a fost supus unei reorganizări rurale ample. Liniile drepte ale drumurilor și noile case de lemn au înlocuit bordeiele tradiționale, dar această tranziție a întâmpinat o rezistență semnificativă din partea localnicilor, atașați de vechile lor așezări și moduri de viață. Cu toate acestea, până în 1836, multe sate au fost reorganizate și modernizate. Noi așezări, precum Aurora și Vânători, au contribuit la creșterea demografică și la dezvoltarea economică.²¹ În anul 1841, capitala județului s-a mutat de la Cerneți la Turnu Severin. Atunci, în Severin nu erau construite decât șapte – opt case, iar o perioadă de timp demnitarilor locali lucrau în noul oraș și făceau naveta la Cerneți.²² În 1851, Severinul a fost declarat municipiu.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, orașul a beneficiat de investiții semnificative în infrastructură. În 1852, Societatea Austriacă de Navigație pe Dunăre (D.D.S.G.) a închiriat terenuri pentru construirea unui port și a unui atelier de reparații navale.²³ În 1870, construcția căii ferate Vârciorova-București a conectat Severinul la rețeaua națională de transport, consolidându-l ca nod economic.²⁴

În anul de grație 1866, la 8 mai, prințul Carol de Hohenzollern avea să pășească pentru prima dată pe pământ românesc, aici la Turnu-Severin. După ce a călătorit incognito până la granița românească,

călătorul, purtător de ochelari a unei clase a doua de pe un vapor dunărean austriac, uitând că-și luase bilet pentru Odesa, a scoborât în pavoazatul oraș Turnu-Severin. Astfel începu... rodnicia domnie a regelui Carol.

Aici, lângă Dunăre, în fața Cetății medievale a Severinului, avea să rostească celebrele cuvinte: „punând piciorul pe acest sfânt pământ, am devenit român”²⁵, pe care nu le va dezminți până la moarte. În cea mai lungă domnie din istoria românească (1866–1914) Regele Carol I avea să făurească un stat modern.²⁶

Clădirile publice reprezentative, inclusiv Spitalul Grecescu (1869)²⁷ și Liceul Traian (1893), au definit caracterul urban al Severinului. De asemenea, fabricile de sticlă,

¹⁸ Ileana Roman, *op. cit.*, p. 31.

¹⁹ *Ibidem*, p. 45.

²⁰ Mite Măneanu, *op. cit.*, p. 283.

²¹ *Ibidem*, pp. 205–213.

²² Mihai Butnariu, *op. cit.*, p. 94.

²³ Mite Măneanu, *op. cit.*, p. 284.

²⁴ *Ibidem*, p. 286.

²⁵ Nicolae Iorga, *Istoria Poporului Românesc*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985, p. 650.

²⁶ Mihai Butnariu, *op. cit.*, pp. 104–105.

²⁷ *Ibidem*, p. 104.

ciment și uzinele locale au sprijinit diversificarea economiei, consolidând orașul ca un centru al progresului regional.²⁸ Până în 1870, primii edili construiseră 35 de străzi în spațiul corespunzător perimetrului trasat de Villacrosse.²⁹

După 1870, odată cu creșterea cererii de terenuri, au fost trasate noi planuri de străzi, extinzând orașul dincolo de perimetrul inițial. În vest s-a conturat cartierul nemțesc, organizat în jurul bisericii catolice, iar în sud-est, dincolo de Smârdan, s-au stabilit italieni și meșteșugari de diverse profesii. Ulterior, cernățenii și alți locuitori români s-au așezat la est, formând primul cartier asimetric al orașului.³⁰ Totodată, proiecte precum canalizarea străzilor, pavarea acestora cu asfalt și modernizarea Pieței Centrale, coordonate de inginerul S. Cucu în 1895, au oferit orașului un aspect modern.³¹

Severinul Modern și încercările secolului XX – La începutul secolului XX, Severinul a devenit un exemplu al modernizării urbane din România. Sub conducerea unor primari precum Grigore Constantinescu și Sabin Popescu, orașul a fost transformat prin proiecte remarcabile: Palatul Cultural, Hala Radu Negru și Baia Comunală. Infrastructura urbană a fost extinsă prin rețele de canalizare, străzi pavate și parcuri moderne, poziționând Severinul ca un centru economic și administrativ important.³²

Un moment semnificativ în procesul de modernizare a fost instalarea, în 1907, a primelor motoare Diesel-Sulzer pentru iluminatul public, marcând un salt tehnologic.³³ În paralel, telecomunicațiile au cunoscut progrese notabile – Severinul a fost conectat pentru prima dată prin telegraf cu Viena încă din 1855, iar primul oficiu telefonic a fost instalat în 1913.³⁴

Un pilon cultural important este Muzeul Regiunii Porților de Fier, fondat în 1912 de Alexandru Bărcăcilă. Găzduit inițial la Liceul Traian și ulterior mutat în clădirea internatului liceului, muzeul reunește vestigii precum castrul roman Drobeta, termele romane și fragmente ale podului lui Traian, devenind o destinație reprezentativă pentru oraș.³⁵

Printre realizările remarcabile se numără și Castelul de Apă, finalizat între 1910 și 1914, o construcție avangardistă proiectată de inginerul Elie Radu. Dotat cu tehnologii de filtrare a apei prin ozonare, acest turn gotic de 27 de metri a devenit un simbol al orașului, îmbinând funcționalitatea cu arhitectura eclectică. În anii '70, rolul său practic a fost înlocuit de un sistem modern de alimentare cu apă din Dunăre, dar Castelul a rămas un monument emblematic al Severinului.³⁶

²⁸ *Ibidem*, p. 33.

²⁹ *Ibidem*, p. 43.

³⁰ Ileana Roman, *op. cit.*, p. 46.

³¹ *Ibidem*, p. 32.

³² *Ibidem*.

³³ RENEL – D.G.T.D.E.E., Filiala Rețele Electrice Drobeta-Turnu Severin, *Evoluția electrificării județului Mehedinți – monografie*, 1992, pp. 21–31.

³⁴ *Ibidem*, p. 41.

³⁵ Sursa: <https://muzeuldrobetaturnuseverin.ro/scurt-istoric/>, accesat la 15.03.2025.

³⁶ Ileana Roman, *op. cit.*, p. 38.

În 1912, Severinul avea o populație de peste 23000 de locuitori și o infrastructură bine dezvoltată, ce includea 59 de străzi, nouă piețe și 2922 clădiri.³⁷ Totuși, Primul Război Mondial a adus devastări semnificative. În 1916, orașul a fost bombardat și ocupat de trupele germane, care au transformat clădirile publice în cazărmi și au paralizat activitățile economice.³⁸

După război, locuitorii au reconstruit orașul, diversificând economia și extinzând orașul prin cartiere noi pentru veterani. Perioada interbelică a fost una de prosperitate, cu proiecte urbane remarcabile. Deși criza economică din anii '30 a încetinit temporar inițiativele de dezvoltare, orașul și-a păstrat viziunea de modernizare, pregătind terenul pentru transformările majore ce aveau să urmeze.³⁹

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Severinul a devenit un punct strategic, dar și o țintă a bombardamentelor din 1944. Distrugerile au afectat cartiere întregi, șantierul naval, atelierele C.F.R. și infrastructura energetică a orașului. După război, orașul a fost ocupat de trupele sovietice, care au provocat suferințe populației, iar reconstrucția a fost dificilă în contextul economiei devastate. După instaurarea regimului comunist, Severinul a fost transformat într-un centru industrial important. Și eforturile de electrificare au continuat, culminând cu racordarea orașului la Sistemul Energetic Național (S.E.N.), în anul 1962.⁴⁰

Hidrocentrala Porțile de Fier I (construită între 1964–1972) a marcat profund regiunea, transformând-o într-un nod energetic important. Acest proiect de amploare a cerut sacrificii mari, precum strămutarea a nouă localități și pierderea insulei Ada-Kaleh, tărâm fabulos, unic pe tot cuprinsul fluviului, dar a modernizat economia locală și a facilitat navigația internațională pe Dunăre. Ulterior, construcția hidrocentralei Porțile de Fier II (1977–1991) a continuat această transformare, contribuind la dezvoltarea energetică a regiunii.⁴¹ De asemenea, fabricile de celuloză, confecții și alte industrii locale au susținut diversificarea economică.⁴²

La 15 mai 1972, prin Decretul 197 al Consiliului de Stat, numele orașului devine Drobeta-Turnu Severin, evidențiind legătura sa cu istoria și patrimoniul dacic și roman al regiunii, devenind municipiu și continuând să rămână reședința județului Mehedinți, având în componență localitățile: Schela Cladovei, Dudașul Schelei și Gura Văii.⁴³

Până în 1989, Severinul era un oraș industrializat, iar după 1990, tranziția economică i-a remodelat profilul, dar patrimoniul istoric și cultural i-au păstrat identitatea.

Încheiem aici călătoria în trecutul Severinului, un oraș al istoriei și progresului. Sub oglindirea eternă a Dunării, povestea acestui loc ne amintește că reziliența și adaptarea aduc mereu speranță și frumusețe generațiilor viitoare.

³⁷ *Ibidem*, p. 33.

³⁸ *Ibidem*, pp. 60–61.

³⁹ Mihai Butnariu, *op. cit.*, pp. 122–124.

⁴⁰ RENEL – D.G.T.D.E.E., Filiala Rețele Electrice Drobeta-Turnu Severin, *op. cit.*, pp. 39–45.

⁴¹ Ileana Roman, *op. cit.*, p. 85.

⁴² *Ibidem*, pp. 80–83.

⁴³ Primăria Drobeta-Turnu Severin, *Memoriu General P.U.G. Municipiul Drobeta-Turnu Severin*, 2022, p. 26.

XCVIII.

1233.

1233. Luca, amintit ca Banul alu Severinului.

Nos Bela dei gratia Rex, primogenitus domini Andree illustris Regis Ungarie. (Depune jurământulū, că va observa în tôte dispozițiunile sale pacea, care s'a încheiatū între părintele său Regele Andreiū II. și între legatulū apostolicū, episcopulū Iacobū). Actum apud Silvam Bereyg, Pous Magistro tawarnicorum nostrorum, Dionisio Voiawoda, Matthia preposito aule nostre Cancellario, Luca Bano de Scevrin, et multis aliis Regni nobilibus presentibus, sub anno Domini millesimo ducentesimo (trigesimo) tertio, Indictione sexta, die decimo exeunte Augusto.

M

Theiner, Monumenta hist. Hung. I. pag. 123. — Fejér, III. 2. 347—348.

Fig. 1. Banul Luca de Severin, menționat în 1233 într-un document din Colecția Hurmuzaki.

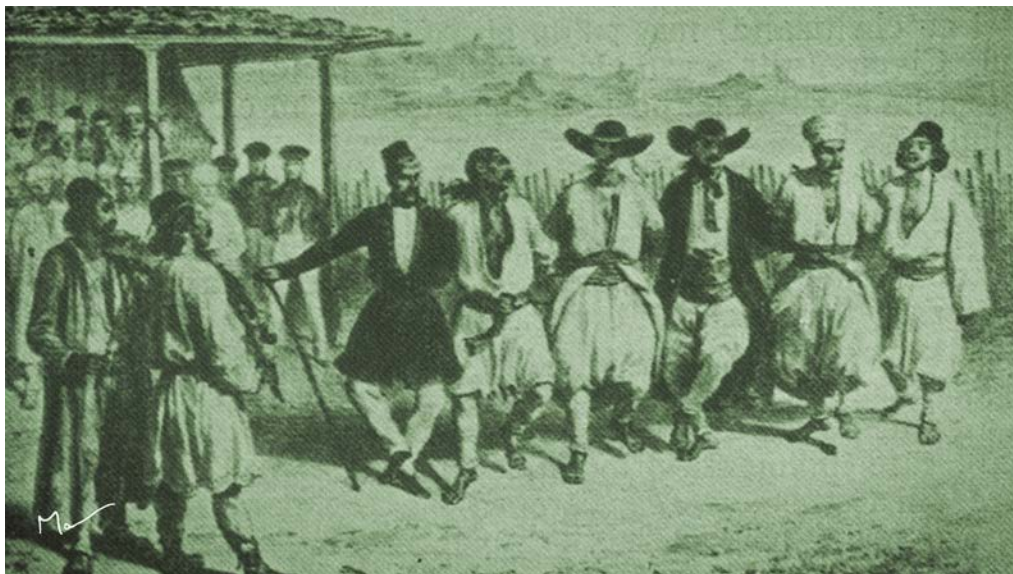

Fig. 2. Horă la Cerneți, sec. XVIII.

Fig. 3. Generalul Pavel Kiseleff.

Fig. 4. Planul orașului, dosar Emanoil Lega.

Fig. 5. Severinul, cca. 1835.

Fig. 6. Centrul Severinului în anul 1867.

Fig. 7. Castelul de Apă, sec. XX.

Fig. 8. Severinul interbelic, Muzeul Regiunii Porților de Fier.

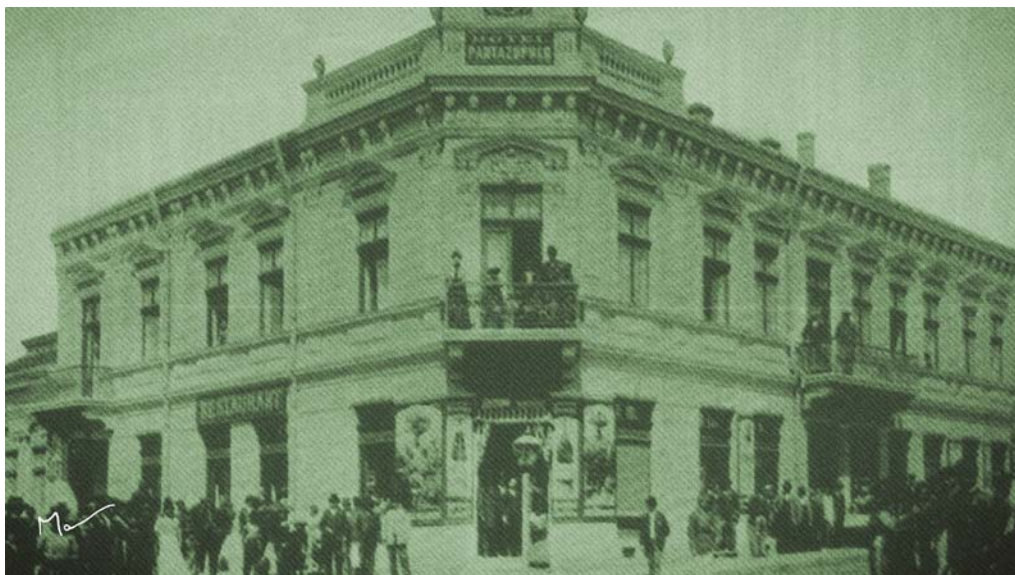

Fig. 9. Hotel Pantazopol, distrus în bombardamentul din 1944.

Fig. 10. Drobeta-Turnu Severin, anii '90.